

In Memoriam Jan Peters

29 augustus 1937 – 7 februari 2008

*Peer Scheepers**

Ruim 30 jaar geleden leerde ik je kennen. Je was achtereenvolgens mijn stafmentor, mijn begeleider, mijn promotor, mijn collega proximus, en bovenal mijn goede vriend.

We ontmoetten elkaar in roerige tijden. In de jaren zeventig klonk in universitaire kringen nog het revolutionaire gedreun van de jaren zestig. Tijdens heftige openbare discussies toonde je je als een wetenschapper die enigszins afstandelijk relativerende opmerkingen maakte over de stellingen die de partijen betrokken. Je nam een plaats in boven de partijen en wist met je diplomatieke optreden te voorkomen dat de discussies al te zeer escaleerden. Nadien kwam ik er achter dat jouw opstelling was ingegeven door grote historische kennis maar ook door jouw verzoenende karakter.

Als mijn begeleider maakte jij deel uit van het legendarische trio: Felling, Peters en Schreuder. Jullie waren begin jaren tachtig al beroemd omdat jullie een eervolle internationale wetenschapsprijs in de wacht hadden gesleept. Professor Felling en professor Schreuder vormden de drijvende krachten in dit trio, met methodologische respectievelijk theoretische expertise. Jij vormde evenwel de verbindende kracht zonder wie de wetenschappelijke productiviteit en creativiteit niet tot zo'n ongekeerde bloei zou zijn gekomen. In dat trio vervulde jij de rol van de stille bruggenbouwer die de inzichten uit de sociologische theorievorming wist te verbinden met geavanceerde methodologie.

Jij was met hen de drager van het succesvolle onderzoeksprogramma "Sociaal-Culturele Ontwikkelingen in Nederland". Dit longitudinale survey verwierf ruime externe financiering en vormde de empirische basis voor de analyse van collectieve overtuigingen van de Nederlandse bevolking. Centrale thema's in jouw werk waren individualisering en secularisering, maar bovenal de maatschappelijke betekenis van godsdienst voor politieke opvattingen en gedragingen. Daarover publiceerde jij veelvuldig in (inter-) nationale tijdschriften. En passant leverde jij een enorme bijdrage aan het wetenschapsmodel dat nu in Nijmegen, en ver daarbuiten, zo vaak op vruchtbare wijze wordt gehanteerd: kleine teams van wetenschappers met complemen-

* Prof. dr. P. L.H. (Peer) Scheepers is als hoogleraar verbonden aan Faculteit Sociale Wetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen.

taire inzichten en vaardigheden die gezamenlijk grootschalige gegevens verzamelen rond maatschappelijke of politieke thema's om elkaars creativiteit om te zetten in hoogstaande wetenschappelijke productiviteit.

Als promotor stimuleerde je mij en andere promovendi om sterk te investeren in internationale publicaties in een tijd dat Nederlandse wetenschappers nog vooral in het Nederlands publiceerden. Je droeg je eigen internationale ambities over op jongere generaties. Daarmee was jij je tijd ver vooruit.

Als collega proximus was je een oerdegelijke theoretisch-empirisch onderzoeker. Je liet je in hoge mate inspireren door de theoretische inzichten van klassieke en eigentijdse wetenschappers vanuit verschillende disciplines. Dat was toen uniek maar tegenwoordig een belangrijke voorwaarde om wetenschappelijke vooruitgang te boeken. Jij was bovenal gedreven om uit te vinden in hoeverre die inzichten hout sneden in de empirische werkelijkheid. Je wist, net als professor Schreuder, die theoretische inzichten op heldere wijze te verbinden met de veranderingen in de historische sociale context van ons land. In de laatste van de talloze publicaties waaraan we samen werkten, verbond je historische en theoretische inzichten met de empirische werkelijkheid van Nederland aan het einde van de twintigste eeuw.

Je kon in colleges enorm boeiend en inspirerend vertellen over de godsdienstige en politieke ontwikkelingen in ons land. Daarom was je ook een zeer geliefd docent bij de sectie sociologie, al vele jaren de beste sociologieopleiding van het land volgens achtereenvolgende externe commissies. Tussendoor maakte je deel uit van allerlei universitaire besturen. Van collega Felling wist je de waarde van netwerken op hun waarde te schatten. Met je diplomatieke, bestuurlijke gaven onderhield je zeer goede contacten met alle geledingen, in het bijzonder met de achtereenvolgende faculteitsbesturen die jouw optreden bijzonder wisten te waarderen.

Als vrienden werden we langzaam maar zeker deelgenoot van elkaars leven. Of we elkaar nu eens thuis met onze gezinnen dan wel in een café ontmoetten, altijd was je hartelijke belangstelling voor persoonlijke besprekingen overweldigend. Al die gezelligheid be kroonden we met talloze heerlijke maaltijden. Je wist ons altijd weer te verrassen met goed voorbereide en gevarieerde Bourgondische gerechten, besprenkeld met een goed glas wijn. We spraken eindeloos en afwisselend over wetenschap, godsdienst en politiek maar ook over ditjes en datjes. Ik had gehoopt nog lange tijd te mogen genieten van tal van die maaltijden, bij ons thuis of bij jullie thuis.

Thuis was je intense en onvoorwaardelijke liefde voor je vrouw Ivon, en je kinderen Marieke en Maarten zo goed voelbaar. Je wist je toegewijde zorgzaamheid voor hen van dag tot dag gestalte te geven. Je was helemaal verguld met de komst van je kleindochter Fenne. Als bijzonder trotse opa nam je een deel van de zorg op je. Iedereen was zo blij voor je dat je de geboorte van je

kleinzoon Jens nog hebt mogen meemaken, omdat iedereen ook wist ook dat jouw einde nabij was.

In de laatste maanden van je leven ondersteunden Ivon en de kinderen jou onvoorwaardelijk, vanzelfsprekend en intens. Ook je talrijke vrienden uit de buurt en de families stonden jou en Ivon heel sterk bij. Al die steunende gezelligheid ging steeds weer gepaard met lekker eten en een mooi glas. Je genoot daar in stilte van.

Je vertelde op jouw bescheiden wijze dat je ook nog heel veel brieven en mailtjes had gekregen van vrienden en kennissen die hun medeleven met jouw lijden betuigden. Het deed je enorm goed. Je realiseerde je – misschien toen pas – dat je een onuitwisbare indruk had nagelaten in het leven van zo velen. Je voelde je sterk gesteund in het lijden dat je ziekte met zich meebracht. Je onderging het lijden krachtig, dapper en helder, zonder te klagen.

Op het einde van je leven kreeg je opnieuw steun van je ‘oude’ geloof. Hoewel we niet precies weten wat er in je omging, is het voor ons een grote troost dat jij misschien ook weer geloofde in het hiernamaals. Ik gun je zo, dat je geloofde dat je ‘daarginds’ kon gaan genieten van een Bourgondische maaltijd met een mooi glas wijn. Ik zie je daar zo zitten, terwijl je op je eigen wijze relativerende opmerkingen over ons zit te maken.

Ik wil je heel veel dank zeggen voor alle warme vriendschappelijkheid en liefde die je ons allen hebt gegeven.